

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigessimvm-Octavvm De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Qualiter serui inuitis dominis Matrimonium contrahere possint. §. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

dem quousque constat de eius ignorantia tuetur ancilla in possessione matrimonij. Adde alleganti ignorantiam pro fundamento suae intentionis incumbit onus eam probandi, vt pluribus comprobatur Mascard. *de probat. volum. 2. concl. 279. num. 39.*

8 Nihilominus contraria sententia affirmans hanc obligationem probationis competere ancillae cum libero contrahenti longe verior est, prout docuit Holtienf. *in d. cap. fin. verbo constituit. Et ibi Ioann. Andr. num. 5. Abbas num. 6. Cardinal. in princ. in 1. opposit. Anton. de Batris num. 6. Alexand. de Neuo, num. 5. Et Praeposit. quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disput. 19. num. 8. Gutier. cap. 90. num. 14.* Etenim cum iure ipso irritum sit matrimonium liberi cum ancilla ob inaequalitatem contrahentium, hanc inaequalitatem allegans, habet suam intentionem de nullitate matrimonij in ipsa lege fundatam, a qua remoueri nequit, nisi probetur liberè, & cum scientia illius inaequalitatis contraxisse. Ergo non ipsi, sed ancillae valorem matrimonij procuranti competit onus probandi. Praeterea scientia alieni facti nunquam praesumitur, sed potius ignorantia, *Reg. praesumitur ignorantia, de Regul. iuris in 6. & leg. verius, ff. de probationib.* Et pluribus exornat Mascard. *concl. 1214. num. 50.* Cum igitur praesumptio ignorantiae conditionis seruili sit pro libero ancillae competet scientiae probatio, nisi forte tempore contractus esset eo in loco coniugis seruitus communitur nota. Nam eo casu praesumitur liber scientiam seruitutis habuisse, quia semper quis est praesumendus scientiam habere illorum, quae communiter nota sunt, vt decidit Textus in *cap. 1. de postulat. praeator. Cap. quod dicitur, dist. 16.* Et notauit Gutier. *dicto cap. 90. num. 17.* Neque his obstat Textus in *cap. fin. de coniugio seruorum.* Nam ibi solum dicitur dissoluedum esse coniugium, si constitit militem ignoranter contraxisse. Ex eo autem quod ancilla scientiam suae conditionis non probauerit, censendum est constare. Neque semper alleganti ignorantiam incumbit onus probandi, sed solum quando haec ignorantia non praesumitur, vt ex ipso Mascardo colligitur.

9 Sapius in hoc §. repetitur, ignorata seruitute. Nam si matrimonium a libero cum ancilla contrahatur conscio conditionis seruili, matrimonium vtiq; subsistit, quia haec irritatio ob deceptionem libero factam, & inuoluntarium consensum praesumptum inducta est, vt definitur in *cap. 2. de coniugio seruorum. Et cap. si quis liber. 29. quast. 2. Et cap. si quis ingenuus, eadem causa, & q. Et leg. regia, tit. 2. Et leg. 1. tit. 5. part. 4.* Et tradit alios referens Sanch. *lib. 7. disput. 19. num. 13. Gutier. cap. 90. num. 23.* vbi aduertunt praedictis iuribus derogatum esse, *leg. cum ancillis, Cod. de incestu nuptiar. decedente inuoluntario esse matrimonium inter seruum, & liberum;* quia id solum intelligendum est ignorata seruitute, secus illa deest. Quinimo nullum peccatum videtur liber committere ex eo quod ancillam ducat in uxorem, quia nullibi prohibetur, tamen si irregularis censetur, *Argum. Textus in cap. si quis viduam dist. 34. ibi: Si quis viduam, aut eiecitam receperit, aut meretricem, aut ancillam, non potest esse Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero qui ministerio sacro deseruiunt, eo quod vilis, aut infamis reputatur, sicut docet Sanch. dicta disputat. 19. numero 14. Gutier. dict. cap. 90. numero 24. & 25.*

10 Ad extremum aduertit errorem seruitutis verae, & propriae matrimonij impedimentum esse, non autem impropriae, qualis est adscripticia, & originaria. Quippe sunt aliqui qui vocantur serui adscripticii, quia in perpetuum adscripti sunt glebae, seu agro colendo in commodum dominorum nihil ex cultura sibi deducentes, praeter necessaria ad vitae sustentationem, quorum filij originarij serui appellantur. Cum his ergo si contrahas ignorata eorum seruitute matrimonium tenet, quia hi etsi cum seruis similitudinem habeant, verè serui non sunt, sed liberi ideoque à legitimis actibus non repelluntur vt tradunt communiter Doctores in *cap. 2. de coniugio seruorum, teste Sanch. lib. 7. disput. 19. Gutier. c. 90. n. 10. Paul. Laym. lib. 5. sum. tract. 10. p. 4. c. 2. in fine. Coninch. disp. 31. dub. 2. initio.*

§. II.

Qualiter serui inuitis Dominis matrimonium contrahere possint ?

- 1 Conueniens fuit hac matrimonia seruorum non irritare.
- 2 Peccat mortaliter Dominus matrimonia seruorum impedire.
- 3 Potest Dominus non obstante quod seruus de matrimonio contrahendo tractauerit, eum in partes remotas vendere, nisi forte ex licentia Domini sponsalia contraxerit.
- 4 Satisfit obediens.
- 5 Matrimonio contracto aequè Dominus occupare seruum potest,

- ac si coniugatus non esset.
- 6 Aliqui consent in partes remotas vendi posse.
- 7 Verius est peccare Dominum, si absque argenti causa eas faciat venditionem.
- 8 Vir remente uxore nequit se in seruum vendere.

ET si Ecclesia potuerit irritare matrimonia seruorum absque domino consensu celebrata, sicuti potuit irritare eorum in religione professionem, *cap. qui vero, 16. quast. 1. De facto tamen nunquam credimus irritalle, vt colligitur ex cap. omnibus, 29. quast. 2. & cap. 1. de coniugio seruorum.* Etenim cum matrimonium sit à natura concessum, tum ad propagationem generis humani, tum in remedium concupiscentiae, conueniens maximè fuit, ne vlli hominum statui interdiceretur, maximè cum matrimonium impedimento non sit, quin seruus suas operas in Domini utilitatem impendat.

Ex quo fit peccare mortaliter dominum, & ab Ecclesia censendum qui seruum suum à matrimonio contrahendo impediret, vel ob eam causam durè tractaret, quia offendit seruum in iis quae illi natura concessit, vt ex omnium sententia tradit Sanch. *lib. 7. disp. 21. à num. 5. Gutier. c. 92. à n. 1. Bassil. Pontec. lib. 7. c. 42. n. 3. Coninch. disp. 31. dub. 2. conc. 3. & alii communiter.*

Difficulus autem est, An possit Dominus sciens seruum, tractare de matrimonio inuendo vendere in partes remotas quo matrimonio impediatur, & se iudemum seruet? Et quidem si sponsalia seruus nondum contraxit, certum esse debet posse à domino vendi, quia tunc vitur iure suo, & licet inde matrimonium impediatur, id per accidens est, nec domino imputandum, vt rectè Sanch. *lib. 7. disp. 21. num. 9. Gutier. cap. 91. num. 6. Coninch. disp. 31. dub. 2. num. 32.* At si sponsalia contracta sunt, censet Sanch. & Gutier. non posse seruum à domino vendi in eas partes, vbi coniux cum sequi commodè non possit, quia laederet onus coniugij acqumtum, sed hoc verum esse credo, quando ex voluntate domini, cuiusque licentia sponsalia contracta essent, quia eo casu censendum est Dominus tacite promississe matrimonium non impediri, quantum commodè possit, ac proinde nisi graui necessitate premeretur, non possit seruum in eas partes remotas vendere. At si absque licentia domini sponsalia conuata sunt, verius censetur absque vilo peccato posse dominum vendere seruum in remotas partes, tamen inde matrimonium impedendum sit, tum in penam quod eo inconfulto sponsalia contraxerit, tum quia suo iure vitur, cui sponsalia derogare non potuerunt. Sponsa namque ius non acquisiuit ad matrimonium seruili, nisi quatenus seruus se illi tradere poterat. At seruus nequit se illi tradere iura sui domini dimittens. *Argum. cap. 1. de coniugio seruorum. Et tradit expresse Nauar. cap. 21. num. 34. Coninch. disp. 31. dub. 2. n. 37.*

Neque his obstat, quod Iudex Ecclesiasticus interpellatus à seruo possit impedire venditionem praedictam, si absque argenti domini necessitate fiat. Tum quia ad hunc effectum sufficit quod sit probabile non posse dominum sic seruum vendere, & sit opinio matrimonio fauens. Tum quia praesumere Iudex Ecclesiasticus potest iniquo animo eam fieri venditionem solum ob matrimonium impediendum, si aequè commodè eo in loco vendi seruum potest. Tum denique quia regulariter ex charitate obligatur dominus, ne matrimonium seruo maximè commodum indirectè impediatur, cum sua non interest.

Matrimonio autem contracto siue ex voluntate domini, siue eo non consentiente, aequè dominus potest occupare seruum, ac si coniugatus non esset, vt expresse definitur in *cap. de coniugio seruorum, ibi: Debita tamen & consueti seruitus non minus (quam antea) debent propriis dominis exhibere, & tradunt expresse Nauar. cap. 22. num. 34. Saa, verbo Matrimonium, §. impedimenta dirimentia, num. 11. Henric. lib. 11. cap. 10. num. 4. Coninch. disp. 31. dub. 2. n. 35.* Ratio est, quia ex matrimonio solum seruus se coniugi obligauit ad coniugalem vsum, quatenus possit absque praedictio domini cuius est aliàs matrimonium cederet in graue domini praedictum. Ex quo fit posse dominum seruum mittere in partes longinquas causa alicuius negotij quod sua interest expediendi. Si enim potest liber homo lucri captandi causa diu ab uxore abesse, tamen si eius continentia periclitetur, cur non poterit seruus ob utilitatem domini, cui astrictus est abesse ab uxore potest vtiq; seclusa tamen utilitate graui, seu necessitate nequit dominus diu impedire seruum, ne vxoit accedat; quia saltem id est contra charitatem, imò contra iustitiam, cum moderatum coniugij vsum permittere debeat.

An verò possit in partes remotas vendi, vbi eum commodè coniux sequi non potest, variant Doctores. Nam Coninch. *disp. 31. dub. 2. num. 37. conclus. 5.* credit posse absque inultu vendi, eo quod per matrimonium ius domini non dimittatur, vt ex *num. praecedenti* constat, peccare tamen contra charitatem, si absque rationabili causa in eas partes remotas vendatur, siqu

siquidem lex charitatis quemlibet obligat sui proximi damnum vitare, cum commode possit. At graue damnum seruus coniugatus patitur in ea venditione siquidem vsu matrimonij perpetuo priuatur.

Ceterum Glossa in cap. 1. de coniugio seruorum, verbo *scilicet*. Innocent. ibi num. unico. Sy. uel. verbo *seruitus* quest. 7. Petr. de Ledem. quest. 52. art. 2. dubi. 1. post solut. ad 5. Sanch. lib. 7. disp. 22. à num. 8. & segg. Basil. Ponce, lib. 7. cap. 42. à num. 5. & alij probabilius existimant non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam peccare dominum, si absque vrgenti causa, qualis esset vitare proprium damnum graue, seruum in remotas partes venderet, ubi commode coniux alter sequi eum non posset, siquidem hac via matrimonij vsum directè impediret, quod concedendum non est, aliàs potestas contrahendi matrimonium, quam seruus habet inutilis, & frustranea esset, si posset à domino illius vsus omnino impediri. Neque obstat aliquo modo ius domini in seruum ex matrimonio diminiui, quia id mirum non est, cum matrimonium iure naturali seruo concessum sit, & seruitus iure gentium introducta. Debet ergo hac naturali coniugij iuri cedere. Consulto dixi, nisi causa vrgens prædictæ venditionis adesset; etenim si seruus minaretur mortem domino, aut clam eius bona furripere, neq; alià vià huic malo commode succurrere dominus possit, nisi seruum in eas remotas partes vendendo, posset vitare, tamen si ex eius consensu matrimonium esset contractum; quia tunc ea venditio potius seruo quam domino imputanda est, cum seruus illius fuerit causa, dominus autem ius habet se defendendi, indèntemque seruandi, vbi docuit Palacios in 4. disp. 30. disp. 22. dub. 1. Sanch. d. disp. 22. n. 10.

Nanquam tamen existimo concedendum esse, quod sentit Sanch. lib. 7. disp. 23. num. 2. posse virum reuente vxore in seruum vendi. Nam esto ipse caput vxoris sit, & domus gubernationem habeat, non tamen habet sui corporis potestatem, sed mulier, ac proinde non potest ita se alteri tradere, vt hanc potestatem vxoris diminuat; diminueret vitæ, si se seruituti addicere posset; siquidem ea stante nequit vxor pro libito eius corpore vt, sicuti antea, decimusque expressè lege regia fin. tit. 5. part. 4. ibi: [Si por ventura el marido se tomale seruo a labiendas por auer raçon de fe partit de su mujer, no debe valer, ni se departira el calamento, antes lo puede fa mujer demandar, y sacarlo auide la serui dumbre si quisiere. Y esto es porque a detecho a el se por que naçe en de muy gran deshonra a ella, y a sus hijos si los hubiere.] Et tradit ibi Gregor. Lopez. Gutierr. cap. 91. in fine num. 18. & segg. Neque contrarium probat Textus in cap. perlatum est 29. quest. 2. ibi enim ingenui venditio neque approbatur, neque reprobat, sed solum definitur vxorem non esse redigendam in seruitutem. Præterea mirum non est, quod illa venditio valida fuerit, cum sit facta dissoluto matrimonio per diuortium, vt notauit Basil. Ponce, lib. 7. c. 44. in fine.

§. III.

Quibus in euentibus seruus matrimonium contrahendo libertatem consequatur?

- 1 Libertatem consequitur, si dominus in coniugem accipiat.
- 2 Secundo, si dominus seruum, vel ancillam in matrimonium collocet cum persona libera ignara seruitutis.
- 3 Ancilla libertatem obtinet, si eius dominus eam nuptui tradat dotale instrumentum conficiens, & an hac dispositio extendatur ad seruum?
- 4 Illis in euentibus, in quibus seruus liber a eum consequitur, valet matrimonium ex vâldè probabili sententia.
- 5 Verius est, maxime in Hispania inualidum esse.
- 6 Et satis fundamentu opposit.

Primo libertatem seruus consequitur, si Dominus in coniugem accipiat. Nam esto Couarru. in 4. decret. 2. part. cap. 3. n. 7. num. 1. Palacios in 4. disp. 30. disput. unica post medium, Molina Iesuita disp. 39. §. sextus est. Henric. lib. 11. cap. 10. num. 4. Saa, verbo *Matrimonium*, ubi de impedimentis dirimendi num. 1. Sanch. lib. 7. disp. 20. num. 11. Gutierr. cap. 91. num. 13. censent solo iure regio Castellæ statuto in leg. 1. tit. 13. part. 4. & leg. 5. tit. 22. eadem part. 4. id verum esse non autem iure communi, cum nullibi habeatur, longè verius existimo cum Greg. Lopez ibi. Gab. Vazq. 3. part. disp. 81. cap. 8. num. 41. Basil. Ponce, lib. 7. cap. 44. num. 3. Gaspar Hurtado, disp. 14. difficult. 4. & aliis non solum iure regio Castellæ, sed iure ipso naturali hanc libertatem consequi iure etiam communi, cum nihil in oppositum decisis sit. Etenim eo ipso, quo Dominus ancillam suam in matrimonium ducit sociam sui efficit, illicque suam dignitatem communicat, ac tandem potestatem concedit, vt vna caro efficiatur, vbi notatum est *Authent. de consubi. §. si autem collat. 4. Et leg. mulieribus, Cod. de Dignitatibus*. Et lege regia 9. tit. 2. part. 2. Ergo ex vi matrimonij destruitur seruitus, & ingenuitas communicatur, eaque

de causa lex regia 1. no. anter dixit. [Ca tan gran fuerça ha el matrimonio que luego que es fecho es la madre por ende libre y los hijos legitimos.] Matrimonio inquam concedit hanc efficaciam reddens seruum liberum, non autem vili legi. Neque his obest, quod Agar vocetur ancilla postquam illam duxerit Abrahamus, Gen. 16. 2. 1. Et ad Galat. 4. quia sic appellatur; eo quod ante matrimonium fuerit, & post matrimonium non fuerit ad domus gubernationem assumpta, sed in illius ministracione vt antea permaneret, tamen libertatem fuerit consecuta. Quod verò Aristotel. 1. Polit. cap. 1. refert apud plures nationes vxores ancillas appellari, solum indicat gentes istas barbaras esse, vel vxores tanquam ancillas ministrare, non quia reuè ancillæ essent.

Hinc rectè infert Basil. Ponce, lib. 7. cap. 44. numero 5. matrimonio eam vim & efficacitatem esse, vt quoties ingenuus seruus copularetur cum liberum redderet, nisi ius patrono prius quastrum impediret, quo æquum non est eo reuente priuari; nisi forte in pœnam alicuius delicti commissi.

Secundò, si Dominus seruum, vel ancillam in matrimonium collocaret cum persona libera ignara seruitutis, neque eam detegeret, eo ipso seruus, vel ancilla libertatem consequeretur, nullâ iudicis sententiâ requisitâ, vt expressè habetur in *Authent. ad hac. Cod. de Latina libert.* ibi: *Qui suam ancillam credenti tradidit in matrimonium tanquam liberam, siue concessit dotale instrumentum, aut sciens eam duci tacuit ex studio dominum etiam amittit, eaque ad ingenuitatem rapitur.* Quæ desumpta est ex *Authent. de nuptiis §. si verò. vers. hoc autem decernimus, collat. 4.* ibi, *Non erit iustum tale non constare matrimonium, sed tacitam libertatem sequi siue virum, siue ancillam, cum tale à domino sit.* Consentit lex regia 5. tit. 2. part. 4. ibi: [casando se seruo alguno con mujer libre sabiendo lo su seruo, e non lo contradicendo fagele el seruo libro por ende, e que esto mismo seria si casase la serua con hombre libre:] subintelligitur quando liber ignarus fuit seruitutis, vt explicat lex regia 5. tit. 5. eadem part. 4. Et tradit Couarru. 4. decret. 2. part. cap. 3. §. 7. num. 1. Quamò ex eo solum, quod Dominus sciuerit matrimonium à seruo cum libero seruitutis ignaro contrahi, & seruitutem non manifestauerit seruus libertatem consequitur, vt videtur definitum in dicta *Authent. & in leg. regia 1. & 5. tit. 5. part. 4. & leg. 5. tit. 22. eadem part.* Et licet spectato iure communi requiratur dolus ad hanc pœnam amissionis serui inducendam, vt constat ex illis verbis *Authent. tacuerit studio*, & tradit ibi Glossa, & Bald. At spectato iure nostro regio, verius est dolum necessarium non esse, sed eo ipso quo sciuerit matrimonium contrahi, & tacuerit, seruus ad ingenuitatem rapitur, vt colligitur ex dictis legibus regis, & notauit Gutierr. cap. 91. de *matrim. numero 8.* Præterquam quod semper dolus in hac taciturnitate præsumi debet.

Tercio ancilla libertatem obtinet, si eius Dominus eam nuptui tradat dotale instrumentum conficiens, esto tradat homini libero scienti seruitutem vt colligitur ex *leg. unica Cod. de Latina libertate*. Nam esto ibi nihil de scientia seruitutis dicatur, subintelligendum est, vt aliquid speciale hæc lex statueret vltra hoc quod in *Authent. sequenti, Ad hac*, est statutum, vt aduertit Abbas in *causâ n. 11. de presumptionib. Mol. Iesuita 1. tract. 2. disp. 39. §. septimus est*, Sanch. lib. 7. disp. 20. num. 9. Gutierr. c. 91. num. 10. An autem hæc dispositio extendatur ad seruum, si eius patronus donationem propter nuptias, seu dotem constituat? Negat Sanch. eo quod in dicta lege unica solum ancillæ mentio facta sit. Quod si vellet ad seruum extendi id explicaret, sicuti fecit in *Authent. ad hac Cod. de Latina libert.* Rectius tamen censuerunt Abbas, & Gutierr. locis allegatis, affirmantes dispositionem ad seruum extendi debere, eo quod sit eadem ratio. Etenim cum doris constitutio sit propria hominis liberi, eo ipso quod Dominus suæ ancillæ, vel seruo præstat censetur liberum facere. Quod vero in dicta lege de sola ancilla fiat mentio, est gratia frequentioris vsus; frequentius enim dotale instrumentum fecimus conficitur non vitis. Ex eo autem quod aliter præsentè Domino ancillæ dotalia instrumenta conficiat, nullatenus censenda est ancilla manumissa; quia Textus solum de domicilium conficiente instrumenti dotalia loquitur. Non igitur ad permissionem extendi debet, vt rectè aduertunt Sanch. & Gutierr. loc. cit.

Gravis tamen est questio, An illis in euentibus, in quibus seruus libertatem consequitur matrimonio contracto, matrimonium validum sit? Et procedit difficultas de matrimonio contracto serui cum libero seruitutis ignaro. Quia in re Glossa in cap. *fin. de coniugio seruorum*, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disput. 20. num. 14. affirmatiuam partem tuerentur. Tum quia expressè approbatur in *Authent. de nuptiis, collat. 4.* ibi, *Non erit iustum tale non constare matrimonium.* Tum quia in iure Canonico sola coniugia serui cum libero seruitutis ignaro irritantur, at præsens coniugium dici non potest esse serui cum libero, cum eo facto desinat esse seruus, & liber fiat: tum denique quia prædicta seruitus bonis

matr